

Vesho Farkas Zoltán (költő, műfordító), Jónás Tamás, Kovács József Hontalan, Szécsi Magda, Nagy Gusztáv és Balogh Attila (költők).

Sok híres cigány *festő* is van: Antonio Solario (lo zingaro), Serge Poliakoff, Bruno Morelli, Karl Stojka. Magyarországon jelentős cigány festők többek között Balázs János, Péli Tamás, Szentandrassy István és Dilinkó Gábor.

Több híres cigány *sportolónk* is van, így például Verebes József (labdarúgó, szövetségi kapitány, 'a mágus'), Farkas János (olimpiai bajnok labdarúgó), Gedó György (olimpiai bajnok ökölvívó), Botos András (hétszeres magyar bajnok ökölvívó), Papp László (olimpiai bajnok ökölvívó), Kótai Mihály (ökölvívó, IBO világbajnok), Pisont István (olimpiai válogatott labdarúgó). Híres a magyar cigány labdarúgó válogatott, amely 2010-ben a Svájci Gárda (a pápa testőrsége) csapatával is játszott Rómában és Felcsúton. A mérkőzés mindkét esetben a Cigány Válogatott elsőprő győzelmét hozta (21:3; 8:1).

A cigányság létszáma

Magyarországon a legalaposabb összeírást, amelyben a cigányság adatai részletesen szerepelnek, *1893-ban* végezték. Ekkor (a Trianon előtti Magyarországon) 274 940 cigányt számoltak össze. Közülük *csak 7,5% volt foglalkozás nélküli*, a többiek napszámosok, iparosok (kovácsok, vályogvetők, kőművesek) és zenészek voltak. Vallási megoszlásuk a következő volt: 108 000 római katolikus, 56 000 görög katolikus, 74 000 ortodox, 32 000 református.

A cigányság létszáma aránylag *gyorsan emelkedett* Magyarországon. 1893-ban a későbbi trianoni határokon belüli országrészen 64 780 cigányt tartottak számon. 1941-

ben Magyarországon 116 860 cigányt számoltak össze, 1971-ben 320 000-et. Ennek a gyors növekedésnek egyik oka *az abortusz elutasítása* volt. 1941-ben például a szécsényi járásban a nem cigányok között a vetélések száma kb. 3-szor, a halvaszületések száma kb. 2-szer akkora volt, mint a cigányok között. Ezek mögött a számok mögött ott rejtőzik sok magyar család titkos abortusza, gyermekgyilkossága. A 2002-es adatok szerint az összlakosságban 1000 főre évi 10 születés esik, míg a roma lakosság körében évi 26.

Jelenleg Magyarországon (különböző becslések szerint) *570 000 – 700 000* cigány él (6–7%). A sok gyermek miatt ez az arány azonban, különösen Kelet-Magyarországon, még igen erősen emelkedni fog a következő évtizedekben. 2000 és 2010 között Magyarország össznépessége kb. *208 000-el csökkent*; mintha évente egy Esztergom méretű város tűnne el a térképeinkről. A magyarországi cigányság létszáma ez alatt a 10 év alatt kb. *80 000-el nőtt*.

Igen sok cigány él még Törökországban (3 millió); Romániában (2,5 millió); Oroszországban (900 000); Spanyolországban (800 000); Bulgáriában (800 000); Szlovákiában (520 000); Szerbiában (600 000); Franciaországban (400 000). *Európában* összesen kb. *12 millió* roma él. Természetesen ezek a számok becsült adatok. Az állami statisztikák igen sok országban jelentősen eltérnek a valószínűs helyzettől. Európán kívül jelentős számú cigány él Egyiptomban (1 millió) és Szíriában (300 000). Míg Nyugat-

Európában és az arab országokban a cigányok gyakran vándor életmódot folytatnak, addig például Magyarországon és Spanyolországban letelepedettek.

A magyarországi cigányság jelen helyzete számokban

A cigányság többsége a társadalom peremén, *szegregáltan* él. Szinte kizárólag cigány környezetben lakik a magyarországi cigányság 56%-a (2003-as adat).

A homogén *cigány iskolai osztályok* száma 2000-ben még csak 770, 2004-ben már 1200 volt. A cigány többségű osztályok száma 2004-ben 3000 volt. Míg 1991-ben a cigány gyermekek 31%-a tanult szegregált körülmények között, ma ez az arány kb. 60%.

1989 előtt a magyarországi cigányság nagy része dolgozott. A 90-es évek elején a nagy részük elveszítette a munkáját. 1971-ben a munkaképes korú cigányok 85,2%-a volt aktív kereső (ez az adat közel azonos az össznépesség 87,7%-os adatával), míg *1993-ban* csak *28,6%-uk volt aktív kereső* (az össznépesség 64%-os adata mellett). Jelenleg cigányként (de nem cigányként is) munkát találni rendkívül nehéz. Gyakran megesisik, hogy valakit telefonon felvesznek, aztán amikor személyesen elmegy, és meglátják a bőre színét, akkor azt mondják, hogy sajnos már betelt az

állás. A magyar államnak igen nagy mulasztása az, hogy nem próbál (legalábbis nem sok sikerrel próbál) munkalehetőséget teremteni a cigányság, és más elszegényedett rétegek számára. A lassan két évtizede segélyekből, munka nélkül élő cigányság demoralizálódik. A cigányok számára pedig nagyon fontos kötelesség volna mindent megtenni azért, hogy ne segélyekből kelljen megélniük, hanem munkát, tisztességes megélhetést találjanak.

A cigányság egy másik nagy problémája az *iskolázottság hiánya*. A cigány fiatalok kb. 80%-a végzi el a 8 osztályt, kb. 21%-uk kezdi meg a gimnáziumot, vagy a szakközépiskolát, és csak mintegy *10%-uk jut el az érettségig* (2003-as adat). Ez is fontos oka a nagyarányú cigány munkanélküliségnek. A szülőknek óriási feladata és felelőssége, hogy a gyermekeik taníttatását segítsék, bátorítsák. Az egyháznak és az államnak is fontos kötelessége, hogy a cigány fiatalok tanulmányait segítse.

Örömteli adat viszont az oktatással kapcsolatban az, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók 2%-a cigánynak vallja magát (2005), a valóságos arányuk pedig a főiskolákon és egyetemeken ennél valamivel magasabb lehet. Ebből a szempontból a magyarországi cigányság vezet Európa többi országa előtt (kivéve talán Spanyolországot)! Magyarországon van arányosan a legtöbb diplomás roma fiatal. Ez egy nagyon fontos erőforrás lehet a cigányság számára: egy olyan cigány értelmiségi réteg, amely segíti a cigányságot a felzárkózás útján, segít őrizni a cigány identitást és értékeket.

A roma lakosság jelentős részének hátrányos helyzetéből (szegregáció, munkanélküliség, iskolázatlanság) adódik a sokszor elképesztő szegénység, nyomor. 1971-ben a romák kb. 2/3-a telepen élt, a roma lakások 44%-ában nem

Lehetséges kivezető utak

Az Európai Unió Fejlesztési Programja (UNDP) 2002-ben többek között a következő javaslatokat tette a közép-európai országoknak a romákkal kapcsolatban:

- A szociális juttatások jelentős részét *ne készpénzben*, hanem más formában (pl. szociális kártya) adják a rászorulóknak.
- A szociális juttatásokat *kössék munkához*.
- Az *iskolai integráció segítése, de nem kényszerítése*.
- A kisgyermekek *iskolára való felkészítése*.
- Jóléti *munkaprogramok* a közigazgatásban és a magánszektor bevonásával is.

Ezekhez a javaslatokhoz még a következő gondolatokat fűzhetjük. A cigányság nagy többsége mélyszegénységben él. Sokszor az orvosi ellátásuk, a jogi tanácsadás, az alapszükségleteik kielégítése is problémát jelent. Égetően fontos volna egy *rugalmas segítő hálózat* kiépítése. Fontos

lenne az állami szervek (önkormányzat, iskola, egészségügyi ellátás, stb.) és a cigány családok közötti *közvetítés* megoldása.

A bűnözés, ahogyan láttuk a cigányság történelmében, nem járható út. Óriási károkat okozott a múltban is a cigányságnak. Ezt a zsákutcát a leghatározottabban el kell utasítani. A szülő akkor neveli felelősen, szeretettel gyermekét, ha képes őt ettől a zsákutctól távol tartani, elriasztani. A *közbiztonság*

erősítése az állam súlyos kötelessége, és a cigányságnak is létérdeke. Sajnos az utóbbi évtizedekben egyes politikai erők a magyarországi cigányságot gyakran csak szavazatszerzésre használták fel. A reális problémáikon (munkanélküliség, oktatás) alig javítottak. Sokszor a cigányok és nem cigányok közötti feszültség fenntartása is hasznos politikai fogás volt a szavazatszerzésre.

A magyarországi cigányság legszegényebb része alig 60 éve került igazán közeli kapcsolatba a nyugati civilizációval. Addig vagy vándor életmódot folytattak, vagy a települések szélén, telepeken, sokszor óriási szegénységben, igen mostoha körülmények között éltek. Alig 60 éve kezdték azt tanulni, hogy mi az idő, a munkahely, az írás-olvasás, a tisztálkodás, a magántulajdon. Egyesek azt a hibát követik el, hogy *elvárják a 60 éve letelepülőktől, hogy azonnal megtanulják mindazt, amit mások évszázadok óta tanultak*. A cigányság integrációjához igen sok türelem, és bizalom kell.

Az integráció *nem asszimilációt* jelent. A cigányságnak joga és feladata megőrizni az identitását, értékeit, sajátos

kultúráját. Ebben nagy szerepe van a cigány értelmiségnek, és az egyházaknak is. Ezekből a sajátos értékekből sokat meríthet a többségi társadalom is.

Évszázados tartozásunk egy színvonalas *cigány múzeum* létrehozása, amely bemutatná a cigányság történetét, művészetét. Bár a múzeum terve már 1876-ban felmerült, sajnos azóta sem sikerült ezt a tervet megvalósítani. Igaz, 1996-ban egy kisebb roma múzeum létrejött Pécsen, de továbbra is szükség volna egy nagy, országos szintű múzeumra. Komoly előrelépést jelentett a Néprajzi Múzeum 1993-as, majd 1998-as időszaki kiállítása (Szuhay Péter rendezésében). Ez a kiállítási anyag képezhetné a majdani cigánymúzeum alapját.

*Cigány család
cimbalommal
és nagybőgővel*

Fontos látni azt is, hogy a cigányságnak rengeteg értéke, tehetsége van, amivel *gazdagítják a magyar társadalmat*. A cigány kézművesség, a cigányzene népünk történek szerves részét alkotja. Középkori városainkban a cigány ko-

vácok, kereskedők, mesteremberek munkája fontos építőeleme volt a társadalomnak. A többségi társadalom sokat tanulhat, gazdagodhat a cigányság gyerek- és családszeretéből, természetes életvidámságából, mély hitéből. A cigányság sok olyan értéket hordoz, amelyet a modern civilizáció már részben elveszített. Ilyenek a természethez való közelség; a szabadság szeretete; az élet mélyebb értelme; a hit iránti nyitottság, érzékenység.

II. János Pál pápa mondta, hogy az igazi fejlődés *első-sorban nem pénz és struktúrák kérdése*, hanem a lelkiismeretek, a mentalitás, az életmód átalakításával kezdődik (Redemptoris Missio 58). Minden igazi fejlődés, kibontakozás az ember szívében kezdődik. Egy ember, egy család és a népek élete is akkor lesz teljes, szép és örömteli, ha tudunk szeretetben, önzetlenül élni.

Néhány jellemző cigány szokás

A cigányságon belül sokféle népcsoport van, amelyek szokásai egymástól eltérnek. Itt csak néhány jellemzőbb, gyakrabban előforduló szokást említünk meg.

A cigányság *nagyon erős családi kapcsolatrendszerben él*. Egymás házába természetes módon bejárnak, egymásnál esznek. A cigány gyerekek számára a cigány soron felnőni, annak minden szegénysége ellenére, a földi paradicsomot jelenti. A gyerekeket általában kényeztetik, kevés szabály betartását várják el tőlük.

Sok cigány életvitelére jellemző a rendszertelenség, kiszámíthatatlanság. Sokan nehezen látják előre tetteik következményeit, *nehezen terveznek*, vagy tesznek valamit egy távoli célért. Ennek egyik oka talán a vándor életmód, ahol nem lehetett előre tervezni. Másrészt a nyomor, a nagy

szegénység is lehetetlenné teszi az előre tervezést. Persze vannak – egyre többen – olyan cigányok, akik nagy szorgalommal, tenni akarással, felelősséggel tervezik a maguk, családjuk életét, jövőjét.

Hagyományosan a lányok nagyon *hamar házasodnak* és hamar szülnék, hogy ezáltal is bizonyítsák asszony voltukat. Napjainkban a házasság és a szülés ideje lassan az érettebb korra tolódik. Bár a férfiak kivételezett helyzetet élveznek,

mégis a családokban az *asszonyok szerepe* meghatározó. Ők általában bátrak, határozottak.

Oláh cigányok között nem ritka a *menyasszonypénz* szokása. Az összeget, amely gyakran igen magas, a lány apja kéri a lányáért. A házasság felbomlása esetén felmerül a menyasszonypénz egy részének visszafizetése. Erről sok esetben a romani kris, a cigány belső törvénykezés dönt. Más csoportoknál gyakori házasságkötési forma a *lányszöktetés*.

A hagyományörző cigány házasságokra általában jellemző a *hűség*, a stabilitás. A család, az összetartozás nagyon fontos érték a cigányember életében.

Sok cigány bizonyos dolgokat *tisztátalannak* (marimé) tekint. Ezért például külön kell mosni a női ruhákat a többi mosnivalótól. Ha egy nő a szoknyájával megérint egy férfit, az tisztátalanná válik. A gádzsókat egyes cigány csoportok eleve

tisztátalannak tekintik, mert ezeket a szabályokat nem tartják be.

Fontos érték a cigányság körében a *tisztelet* (patyiv). Főként ünnepi alkalmakkor szeretik megadni, kifejezni az idősebbek, a vendégek iránti szeretetüket, tiszteletüket. Ilyenkor bácsinak, néninek, testvérnek szólítják a megtisztelt embert, sokszorosan üdvözlük, kínálják.

Rendkívül fontos a cigányok számára a temetés, a *halottnak kijáró tisztelet* megadása. Súlyos kötelesség a rokon temetésére elmenni. Nagy félelem tölt el sok cigányt attól, hogy a halott szelleme (muló) visszatér. Ezért igyekeznek neki minden tiszteletet megadni, lassan, méltósággal eltemetni. A halott használati tárgyait összetörik, elpusztítják.

Cigányság és az Egyház

A cigány ember általában mélyen hívő. Tiszteli Istent, imádkozik hozzá. A halottait az Ő oltalmába ajánlja. Különlegesen mélyen megérintik a cigányembert a zarándoklatok, zarándokhelyek. Ilyenkor újra éli a vándor életmód szabadságát, a természet közelségét, mélyebben érzi az Isten jelenlétét. A cigányság híres nemzetközi zarándokhelye a franciaországi Saintes Maries de la Mer, ahol szent Sárát tisztelik.

Cigány Madonna

A cigányság évszázadok óta nagy nyitottságot mutatott a kereszténység felé. Egyes cigány csoportok már a vándorlás során találkoztak a kereszténységgel, és aztán még intenzívebbé vált ez a kapcsolat itt Európában.

Az Egyház is sok esetben hasonló nyitottsággal tudott a cigányság felé fordulni. Az igazán krisztusi lelkületű keresztények mindig is segítőkészséggel, barátsággal fordultak a szegények, a kizsájtottak, és így a cigányság felé is. Ahogyan láttuk, már a középkorban és a kora újkorban is sok olyan lelkész, pap és világi keresztény volt, aki tenni próbált a cigányságért.

A II. Világháború utáni évtizedekben a francia Jean Fleury, *André Barthelemy*, az olasz Mario Riboldi, a belga Celestino Daubresse, a német Arnold Fortuin, mind olyan papok voltak, akik egész életüket cigány testvéreink tanítására, segítésére szentelték.

VI. Pál pápa 1965 szept. 26-án Pomezia-ban találkozott igen sok cigány zarándokkal, és azt mondta nekik: 'A cigányok nem az Egyház peremén, hanem az Egyház

szívében vannak! A cigányok egy Szűzanya szoborral ajándékozták mag a pápát. A szobor azóta a Cigány Madonna nevet viseli, és a Vándorlók és Úton Levők Pápai Tanácsának kápolnájában található Rómában. A pápa külön bizottságot hozott létre a cigányság és más hasonló élethelyzetben élő emberek lelkipásztori gondozásának irányítására (a Vándorlók és Úton Levők Pápai Tanácsát). Ez a pápai tanács egy

Cigány zarándoklat
Mátraverebély Szentkút

Majnek Antal
püspök
kárpatjai
cigányokkal

Országos
cigánytalálkozó
Gödöllő

nagyszerű útmutatást állított össze a cigányság lelkipásztori ellátásáról (Irányelvek a cigánypasztorációban, 2005).

Magyarországon a cigánypasztoráció nagy úttörője *Sója Miklós* görög katolikus parókus volt. Gyönyörű cigánymissziót indított el Hodászon és Kántorjánosiban 1941-ben. Szinte minden délután lement a cigánytelepre, leült az árokpartra. A gyerekek örömmel szaladtak ki hozzá. Igen hamar létrehozott egy kis cigány kápolnát, ami egyszerre volt iskola, kultúrház, és templom. Tanítani kezdte a cigány gyerekeket az írás és az olvasás művészetére (a kápolna gerendáin ott lógtak az abc betűi), de a késsel-villával való étkezés tudományára is. A vizsgát aztán az étkezés művészetéből egy étteremben tartották. Lefordította a liturgia szövegét cigány nyelvre, és megtanította a gyerekeket a liturgia énekeire. Külön atlasza volt a gyerekek lábméreteiről, hogy megfelelő cipőt tudjon venni neki. A cigányság a szívébe zárta őt, úgy tisztelték, mint igazi királyukat. A hodászi misszió azóta kiterjedt, és létrejött egy óvoda, egy szociális otthon, és egy ingyen konyha is.

A *görögkatolikus* egyház működtet néhány elcigányosított iskolát is (pl. Rakacaszend, Szolnok). Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében sok kis településen van kisebb-nagyobb görögkatolikus cigány közösség.

Igen jelentős a *római katolikus* egyház cigánypasztorációs tevékenysége. Kisebb-nagyobb római katolikus cigány közösség van Alsószentmártonban, Arlón, Borsosberényben, Budapesten a VIII. kerületben és Kispesten, Csegöldön, Csobánkán, Dágon, Dejtáron, Érden, Esztergomban, Érsekvadkerten, Gyöngyösorosziban, Homrodon, Kálón, Kaposfőn, Karcagon, Megyaszón, Mikóházán, Miskolcon, Monoron, Napkorban, Pásztón, Rimócon, Szeged-Tápén, Szerencsen, Szendrőládon, hogy csak néhány példát említ-

sünk. Több egyházi mozgalom is működik a cigányság körében, mint például a Cursillo és az Alfa kurzusok. Több szerzetesrend fordít különös figyelmet a cigányságra, így a Szeretet Misszionáriusai (Teréz anya nővérei), A Harmadik Világ Szegényeinek Szolgái, Szent Ferenc Kis Nővérei, a Jó Pásztor nővérek, a Premontrai nővérek, a Piaristák,

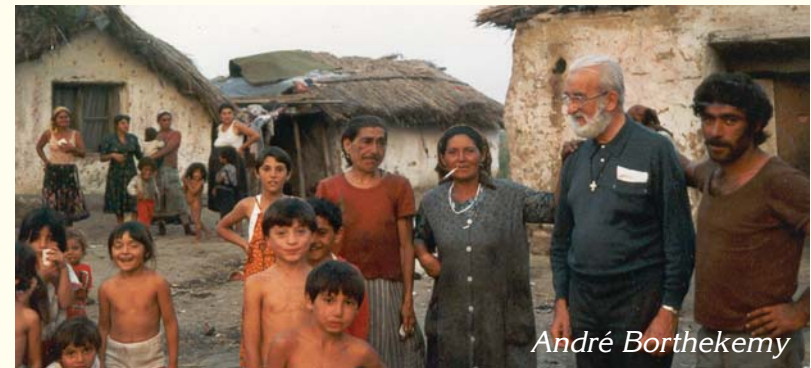
a Jezsuiták, a Szaléziak stb. Sok oktatási és szociális program is indult egyházi kezdeményezésre, mint a Szeretet Iskola, a bajnai ferences esti gimnázium, a Szaléziak kazincbarcikai szakmunkásképzője, a HÍD családsegítő, a Kiút Veled Egyesület, a gyömrői Ceferino-ház, stb. A Ceferino nonprofit kft. a romák munkához jutását igyekszik előmozdítani. A Váci Egyházmegyében evangelizációs csoport jött létre cigányok és nem cigányok részvételével, akik mindenhol együtt tesznek tanúságot hitükről, és az őket összekötő szeretetről. A nagy egyházi ünnepeken gyakran cigány zenészek is jelen vannak, így például a Rajkó Zenekar, vagy a Száztagú Cigányzenekar. Párizsban a városmisszió magyar cigányzenekar adott nagyszerű koncertet, ahogyan Rómában

két alkalommal is a pápának játszhatott a Rajkó Zenekar.

Nagy előrelépés, hogy a papképzés tantervébe belekerült a *romológia* is. A teológiai főiskolákon a papnövendékek romológiai ismereteket is szereznek (Szegeden, Esztergomban, Nyíregyházán, Egerben és Budapesten a Sapientia főiskolán). Ez sokat segít a papság mentalitásának alakításában, abban hogy a pap könnyebben megértse a cigányság problémáit, és megfelelőbben tudjon segíteni, az evangéliumot a cigányság nyelvén tudja közvetíteni.

A magyarországi protestáns egyházak is igen sokat tettek a cigánypasztoráció terén. A *református* egyház tanodákat működtet (Dencsháza, Vilmány, stb.), nyári gyerektáborokat szervez. Igen jelentős missziót folytat a református egyház Kárpátalján is, ahol több cigánygyülekezet született. Szép kezdeményezés a falvak orvosi szűrése, amelyet az 'Út az életért misszió' végez. Fontos még a 'Mégis van Remény' alapítvány működése, amely felnőttképzéseket, munkahelyteremtő programokat indít. Az *evangélikus* egyház roma gyülekezetet alapított Szentetornyan, Nyírtelek-Görögyszálláson és Sárszentlőrincen. Tanodákat, nyári táborokat, országos találkozókat szerveznek romák számára.

André Borthekemy

A *baptista* egyház is több cigánygyülekezetet hozott létre. Missziós központjuk Tahiban van. Kiemelkedő a *szabadkeresztény* uszkai misszió és a hosszúpályi gyülekezet is. Jelentős cigánymissziót folytat még a *Hit Gyülekezete*, amelyet sok megtérés kísér.

Magyarországon fordították le a világon elsőként (2008-ban) a teljes *Bibliát lovári nyelvre*. A fordítást a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat és annak vezetője, Tarjányi Béla professzor megbízásából és irányításával Vesho Farkas László készítette, és Ruva Pál Sándor, nemzetközi tekintélyű nyelvész lektorálta. A fordítás új szavak megalkotását is megkövetelte, amelyeket a pandzsábi nyelv (ritkábban más cigány nyelvjárások) alapján hoztak létre a fordítók.

Magyarországon készültek először (2010) lovári nyelvű *katolikus miseénekek* a cigányság ősi dallamvilágát felhasználva. A misét Varga Gusztáv, a Kalyi Jag együttes vezetője komponálta.

Évről évre cigány búcsú van jelentős részvétellel *Csatkán, Máripócson és Mátraverebély Szentkúton*. Évente van országos katolikus cigánytalálkozó. 2009 óta a cigányok külön cigány zászló alatt részt vesznek az augusztus 20-i Szent Jobb-körmeneten is.

Mindez jelzi, hogy cigány testvéreink *itthon vannak az egyházban*, ennek az egyháznak alkotó, értékes, tevékeny részesei. Örömmel éljük át újra és újra ennek a testvériségnek, összetartozásnak az örömét.

Boldog cigányok

Számtalan olyan cigány család, cigány ember van, akiknek az élete szép, harmonikus, boldog. Álljon itt most ízelítőül egy-két szép példa.

Egy cigány fiatalember Újkígyósról felment Budapestre. Úgy érezte, hogy van benne vágy a tanulásra, hogy szeretne az életével valami szépet kezdeni. Nem sok fogalma volt arról, hogy Pesten hová menjen, kit keressen. Egy magyar ember összetalálkozott vele. Meglátta benne az akarást és a tehetséget. Besegítette őt az egyetemre. Hosszú időn át a cigány fiatalembernek szállást is adott. Ez a fiatalember ma az egyik legjelentősebb cigány költőnk.

Hány cigány fiatal számol be valami hasonlóról! Egy gyerek a cigánysorról járt be az iskolába. Néha nem ment, mert a szülei nem keltek fel, vagy valami más probléma adódott. Ilyenkor az egyik tanítónő lejött a házukhoz, kézen fogta a gyereket, és elvitte az iskolába. A fiatalember vallomása szerint ő valószínűleg soha nem jutott volna el a diplomáig, ha nincs ott a falujában az a tanítónő, aki segítette, szeretettel bátorította, kézen fogta.

Egy roma család egy ablaktalan, kicsi garázsban lakott. Egy keresztény baráti kör megtudta ezt, összeadtak egy kis pénzt, és vettek nekik egy olcsó házat. A két fiatal szülő alig akarta elhinni, hogy ez lehetséges. Azóta rengeteget dolgoztak a kis ház szépítésén, szinte szárnyakat kaptak. A legtöbb nagy állami program azért bukik meg, mert nincs ember, akire helyben rá lehetne építeni. A legfontosabb dolog, ha a cigányság felemelkedését segíteni szeretnénk, a jószándékú emberek, akik segítő kezet nyújtanak egymásnak.

Egy cigány gyerek nagy szegénységben született, de nagyon szeretett és akart is tanulni. Autószerelő lett. Kilenc éven át két állása is volt. Éjfél körül ért haza a munkából. Az édesanyja mindig meleg étellel várta. Aztán reggel négy körül indult megint dolgozni. Mélyen hívó ember lett belőle, akinek szép családja van, és sikeres vállalkozó. Ötven embernek ad kenyeret.

Egy roma fiatalember számtalanszor átélte, hogy a cigánysága miatt lenézik. Ha bement egy üzletbe, egyből ott termett mögötte a biztonsági őr. Ha megszólalt, nem vették komolyan, megmosolyogták. Sok sebet hordozott. A sebeket a nem cigányoktól kapta, és ezért úgy érezte, hogy ezeket a sebeket csak a nem cigányok tudják begyógyítani. Aztán egy asszony gondolt egy nagyot, és meghívta ezt a fiatalembert,

aki akkoriban egyedül élt Budapesten, a családjához Karácsonyra. A fiatalember Karácsony este óriási izgalommal tompogott a ház bejáratánál. Mit kell mondania? Tényleg őszinte szeretettel fogadják? Nem fog elrontani valamit? Az asszony, a férje, a gyerekei valóban igazi családtagként fogadták. Azóta is sok szép ünnepet töltött el közöttük. A sebek lassan begyógyultak. Kellott hozzá egy nyitott szívű család.

Egy szimpatikus cigány férfi a közösségének hiteles vezetője volt. Egy egyházi cigány találkozón vett részt, amikor látta, hogy néhány magyar gárdista is odajön a találkozóra. A roma férfi odament a gárdistákhoz. Köszönt nekik szívélyesen. Aztán megkérdezte az egyiküktől: 'Téged is anya szült?' 'Igen', mondta az meglepetve. Mire ő: 'Engem is az édesanyám szült. Mi akkor testvérek vagyunk.' Azzal megölelte a gárdistát. Az elgondolkodva, és egy kicsit megrendülve ment el onnan.

Vannak boldog, becsületes, jóakarató cigányok. Nem is kevesen. Vannak a mélyből felemelkedő szép életutak. Vannak emberek, akik tudnak egymással testvérként együtt élni, egymásnak kezet nyújtani. Hogy minél több ilyen legyen, rajtunk is múlik!

Cigányság és magyarság

A cigány és a magyar öntudat nem zárja ki egymást, sőt ösztöztartozik. Péli Tamás cigány festő mondta: „Két aranypántot viselünk a homlokunkon; egyik cigány identitásunk, másik magyar kultúránk.” A magyar cigányok ebben a hazában szü-

lettek, éppen úgy, mint a nem cigányok. Nekik is hazájuk ez a föld. A magyar történelemben – a Rákóczi-szabadságharctól kezdve az 56-os forradalomig – számtalan olyan cigány volt, aki küzdött ezért a hazáért, sokan az életüket áldozták érte. A legtöbb magyarországi cigány ezért szereti, és magáénak érzi ezt az országot és a magyar népet. Őrizze meg emberiségünk, hitünk ezt a két népet testvéri egységben!

BOLDOG CEFERINO (EL PELÉ) A BOLDOGGÁ AVATOTT CIGÁNY VÉRTANÚ

Ceferino az első olyan cigány, akit a katolikus egyház boldoggá avatott. Szimpatikus, nagylelkű ember volt, akit már életében a cigányok polgármesterének, a cigányok védőszentjének neveztek. Legyen példaképe minden cigány testvérünknek!

Ceferino Giménez Malla (*ejtsd: Szeferinó Himenez Majjá*), cigány nevén El Pelé 1861-ben született Spanyolországban. Szülei vándorcigányok voltak. Két nővére és egy nála sokkal fiatalabb öccse volt. Ceferino nem tudott írni-olvasni, ám ez abban az időben nem volt ritkaság. Gyerekként megtanulta a kosárfonást: nádfonatokat, puttonyokat, kosarakat készített. Sokszor ment koldulni is, és sokat éhezett. Télen, amikor felkelt, arcát és kezeit hóval dörzsölte be, amíg kicsit ki nem melegedett. Sokszor kellett átmennie a Monogro sivatagon, ahol megismerkedett egy cigány banditával (Cucarachával), aki gyakran enni is adott neki.

Ceferino 18 éves volt, amikor megkérte Teresa kezét. Teresa nála két évvel idősebb volt, és eleinte nem akart Ceferinóhoz menni, mert Ceferino 'kissé csúnyácska' volt (így mesélte az unokája, Maruja). Elálló fülei voltak, a hangja sem volt szép. Azonban magas, erős, jószívű ember volt, így Teresa később mégis igent mondott neki.

Cigány szokás szerint esküdtek, egyházi esküvőjük csak több mint harminc évvel később volt. Teresa kicsi, kövérkés, nagyon tiszta asszony volt. Ceferino kimondhatatlanul szerette őt. Amikor később Teresa meghalt, Ceferino nagyon egyedül érezte magát. Estéenként gyakran gyertyát gyújtott a képe előtt. Az egyik kezében egy hajtincset, a másikban a rózsafüzérét szorongatta, úgy imádkozott.

Ceferino esküvője után nem sokkal az apja elhagyta a feleségét (Ceferino édesanyját), és eltűnt egy másik nővel. A 'gonosz szenvedély' úrrá lett rajta, mondták a cigányok. A családot ez az eset nagy fájdalommal töltötte el. Ettől kezdve Ceferino lett a családfő, és ő nevelte fel a kisöccsét, El Meninót is. El Menino a bátyját így szólította: Pelé papa.

Ceferinónak és Teresának nem születtek gyermekei. Ceferino ezért örökbe fogadta egyik unokahúgát, La Pepitát. A kislányt rendkívüli módon szerette, nagy odaadással nevelte. Az irgalmas nővérek (apácák) iskolájába járatta. La Pepita megtanult írni-olvasni, kötni és zongorázni is. Azt tervezte, hogy tanítónő lesz.

Ceferino lókereskedőként dolgozott. Mindig becsületes volt. El Bomba, egy öreg cigány vallotta róla: 'Az apám lókereskedő volt, sokat hazudott. El Pelé soha.'

Ceferino és családja beköltözött Barbastro városába. Egy lakást bérelt. A környéken vízvezeték nem volt, vizet a folyó túloldaláról, egy kútból hozták.

Ceferino Barbastro városában egyre vallásosabb életet kezdett élni. Naponta járt misére. Körmenetek alkalmával az egyik zászlót mindig ő vitte. Csütörtök estéenként a szentsegímadásokon szintén mindig ott volt, imádkozott és énekelt. Nem tudta elviselni, ha valaki káromkodott. Azt mondta: 'Mivel sértett meg téged az Isten? Ne szidd az Istent, és ne mondj rosszat Istenről, de a papokról sem!'

Barbastro városában Ceferino egy igen szép dolgot tett, ami megváltoztatta az életét. A főutcán egy idős ember rosszul lett, vért hányt. Látszott, hogy tüdővész. Senki sem mert odamenni segíteni, mert mindenki rettegett attól, hogy megkapja a betegséget. Ceferino éppen arra járt. Amikor látta a beteg embert, rögtön odalépett, hogy segítsen. Volt ott egy kút, a zsebkendőjével megmosta az idős

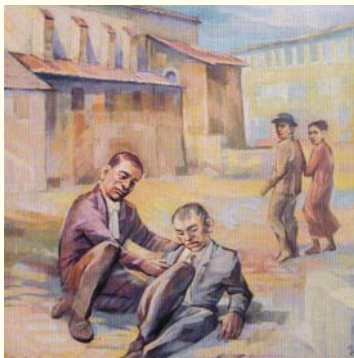

ember arcát, aztán hazatámogatta. Kiderült, hogy az öreg ember – Rafael Jordan – a város előző polgármestere volt. Ettől kezdve Ceferinót nagyon megkedvelték a városban.

A volt polgármester öccse, Simón elhatározta, hogy segít Ceferinónak. Akkoriban ért véget az I. világháború, és sok katonaló fölöslegessé vált. Simón adott egy nagyobb összeget Ceferinónak, hogy menjen el Franciaországba, és ott vegyen egy vagon öszvért, amelyeket akkoriban nagyon olcsón adtak. Ceferino el is ment, megvette az öszvéreket, áthozta őket Spanyolországba (vasúton és gyalog át a hegyeken), és nagy haszonnal eladta őket. Az első dolga az volt, hogy a kölcsönkapott pénzt visszafizette Simónnak. A nyereség felét is neki akarta adni, de Simón ezt elutasította.

Ceferino egyszerre gazdag ember lett (az eddigi szegénységéhez viszonyítva). Megvette azt a lakást, amelyben addig is laktak, mögötte pedig nagy istállót rendezett be.

Ettől kezdve nagyon sokat segített a szegényeken. Egyik cigány barátjának, aki segítséget kért tőle, azt mondta: 'Menj csak be az istállóba, és vidd el, amire szükséged van!' A koldusokat gyakran behívta a házába, enni adott nekik, és gyakran pénzt is. Aztán vállukra tette a kezét, és azt mondta: 'Adiós, adiós!' (Isten veled!) Teresa néha nyugtalanzkodott is, hogy a végén még újra szegények lesznek.

Ceferino összebarátkozott egy barbastrói egyetemi tanárral, Don Nicolás Santos de Ottóval. Don Nicolás a barátság kezdetén próbára akarta tenni Ceferinót. Két ismerőst megkérte, hogy amikor ő kimegy a szobából, azok kezdjék el őt jó hangosan szidni, kritizálni. Ceferino egy ideig meglepetve hallgatott, aztán az ajtóhoz ugrott és kiterjesztett karokkal azt mondta: 'Vigyázzatok, mit mondotok! Nem egyet támadtok, hanem kettőt, Don Nicolást és engem!'

Don Nicolás gyakran magával vitte Ceferinót Valladolidba az egyetemre. Ceferino így ott lehetett a püspökök és miniszterek között, amikor XIII. Alfonz király felajánlotta Spanyolországot Jézus Szívének. Ceferino Don Nicolás gyerekeinek fogadott és nagyon szeretett nagybácsija lett, rengeteget mesélt a gyerekeknek. Gyakran Ceferino ott is aludt Don Nicolás családjának a házában. Volt ott egy kis szobája, és sokféle munkát elvégzett a ház körül. Don Nicolás nagyban hatott Ceferinóra, segítette őt a hitében.

Ekkoriban (51 éves korában) döntötte el, hogy egyházi házasságot köt a feleségével, Teresával. Ekkor gyóntak először, és ekkor lettek elsőáldozók is.

Egyszer egy igen kellemetlen eset történt Ceferinóval. Sok kiváló öszvért vitt el egy lóvásárra Vendrellbe. Ott a vásáron egy kereskedő felismert Ceferino öszvérei között egyet, amit őtőle loptak el. Azonnal hívta a rendőrséget, Ceferino fogdába került. A tárgyaláson aztán tisztázódott,

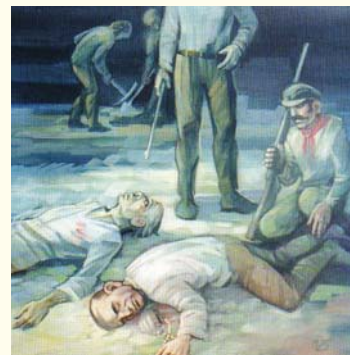
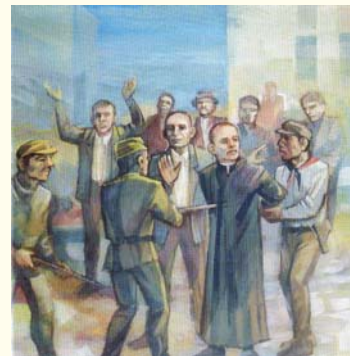

hogy az öszvért ténylegesen ellopták az illető kereskedőtől, de a tolvaj nem Ceferino volt. Ő becsületesen, pénzért vette meg az állatot, és fogalma sem volt arról, hogy lopott jószág. A tárgyalás végén a bíró kicsit viccesen azt mondta: 'Pelé nem tolvaj, ő szent Ceferino Giménez Malla, a cigányok védőszentje!' A tárgyalás napján a cigányok 40 kilométer hosszan megszállták az országutat kordékkal, lovakkal. Így követelték Pelé kiadatását, akinek az ártatlanságáról meg voltak győződve. Másnap Ceferino elment a barbastrói dómba, és hálát adott Istennek.

Ceferino lassan a cigányok vezére, 'polgármestere' lett. Nagyon sokaknak segített. Sokszor nagy gyerekcsapat kíséretében felment a dombra, és mesélt a gyerekeknek a cigány banditával (Cucarachával) való találkozásairól, de az evangéliumról is. Az egyik kisgyerek így emlékezett vissza ezekre a vidám, boldog órákra: „Úgy beszélt velünk, gyerekekkel, mintha felnőttek lennénk.” Felesége Teresa halála után Ceferino a házát átadta Pepitának, a fogadott lányának, ő egy kis lakásba költözött. Pepita családját is újra meg újra nagyobb összegekkel támogatta.

1936-ban kitört a spanyol polgárháború. Barbastro és környéke a vörösök (kommunisták, köztársaságiak) kezére került. Hajtóvadászat kezdődött a papok ellen. Néhány hónap alatt a barbastrói egyházmegye papjainak 87%-át megölték. Egész Spanyolországban a polgárháború alatt 4184 papot és kispapot, 2365 szerzetest és 283 apácát öltek meg a hitük, hivatásuk miatt.

A polgárháború első napjaiban történt, hogy Barbastróban egy fiatal papot elfogtak a vöröskatonák. A fiatal pap próbált kiszabadulni a kezeik közül. Ceferino éppen arra járt, odalépett a katonához és azt mondta: „Szűzanyám, segíts meg! Ennyien egy ellen,” Azonnal őt is elfogták. A zsebei-

ben egy rózsafüzért és egy lókaparót is találtak, amiket szintén bűnjeleknek tekintettek.

Ceferino börtönbe került. A börtönben rengeteget imádkozott, főként a rózsafüzért. Két héttel később, 1936. aug. 8-ról 9-re virradó éjszaka több társával együtt kihurcolták a temetőbe. Ott a temetőben lötték agyon őket. Ceferino kezében a rózsafüzért tartva halt meg, miközben azt kiáltotta: 'Viva Cristo Rey!' (Éljen Krisztus Király!) A fogadott lánya, Pepita ezen az éjjelen nem tudott aludni. Újra és újra felkelt, járkált, aztán hallotta a temető felől a lövéseket. Akkor még nem tudta, hogy Ceferinót is kivégezték. Másnap cigányok egy csoportját hajtották ki oda, hogy megássák nekik a sírt. Ceferino egy paphoz kötözve, arccal lefelé, véresen feküdt a földön.

II. János Pál pápa 1997. máj. 4-én avatta boldoggá.

Boldog Ceferino a cigányok védőszentje, példaképe. Fiatalon bátran segített a beteg, vért hányó öregembernek.

Idős- korában próbált megvédeni egy ártatlanul elhurcolt fiatal papot. A családját szerette, a fogadott lányát nagy gonddal nevelte, taníttatta. Amikor csak tudott, segített a nálánál szegényebbekben. Becsületes, mindig igazat mondó ember volt, olyan, akiben a barátai vakon megbízhattak. Mély hitű ember volt, akinek történeteire a gyerekek egy életen át emlékeztek. Segítse az ő példája cigány testvéreinket, hogy úgy élhessenek, mint Boldog Ceferino! Segítse Boldog Ceferino életpéldája a nem cigányokat is, hogy hasonló barátsággal álljanak cigány testvéreik mellé, mint azt Don Nicolás vagy Simón tette! Hogy testvérként, egymást megbecsülve és tiszteletben tartva tudjunk együtt élni ebben a kicsi, sokat szenvedett országban, úgy, mint egyetlen Atyának gyermekei!

SZEMELVÉNYEK MAGYAR ÍRÓK CIGÁNYOKRÓL

Jókai Mór: Cigánybáró (részlet)

Abban az időben volt cigány nemzet is. Úgy hívták. Egy egész nemzet volt. Hogy milyen nagy lehetett, azt ki lehet venni abból, hogy évenként kétezer forint Toleránctaxát fizetett a királynak. Mikor a nagy Savoyai Eugén herceg a temesvári kapituláció feltételeit aláírta, amidőn a kurucokról csak ily megvetőleg nyilatkozék: la canaglia puó andare, dove vuole (a söpredék mehet amerre akar), addig a cigány nemzetnek megengedi, hogy idebenn maradhat az országban. Később szabadalmat kapnak a bányamívelésre és a kohászatra. És ez természetes. A cigány nem hadakozó nép. Ha szeretné a háborút, nem bujdosott volna el a házából világtalan világgá. lehet neki parancsolni. – fölvesz

minden tréfát, gorombaságot. Ami olyan munka, hogy senkinek sem tetszik, az mind a cigányra vár. Aztán tud alkalmazkodni. Akinek a határában lakik, annak a vallását tartja, voltaképpen pedig mind valamennyinek hátat fordít, s hisz a maga boszorkányaiban, s megkeresztelt gyermekit a patogó tűz fölött avatja föl régi pogány szertartás szerint. Bátoran beszél a világ folyásáról, tudja jól, hogy az ő nyelvét nem érti semmi idegen, s közötté nincs kém, sem áruló.

Ezt a nemzetet szerette különösen Botsinkay Jónás. Nemcsak Szaffi miatt: ámbár ez is egy ok volt rá; kóbor életében szokott még hozzájuk. Most aztán összeszedett a Temesvárról szétzüllött cigányhadból egy falura való népet s azokból egy új telepet alakított valahol a hegyszakadékok között, ahol rengeteg erdei voltak. Ott azok vasbányát nyitottak, kohókat építettek, s folytatták a maguk mesterségét, amitől kormos lesz az embernek a keze és a pofája. – Egy egész falu csupa cigányokból: fekete házakkal, fekete benne asszony, férfi, gyerek, még az utcán végigfolyó patak is fekete. A mély völgyből éjjel-nappal hangzik fel a nehéz pörölyök csattogása, az ásók, kaszák, ekevasak pengése az üllő és kalapács között. Ez volt Jónásnak a legkedvesebb látogatóhelye. Napokon, éjeken keresztül elnézte a fekete legények munkáját a kohók kemencéje körül, s valahányszor ércet ömlesztettek, el nem maradt onnan. Ezt a vasverő falut hívták Cigándiának.

Ez a tréfás faj is úgy ragaszkodott hozzá: mintha közülről való volna. Jó földesuruk volt, s védelmezte őket az „urak” ellen. Aki valami csínyet követett el: nem hívatta fel a compania úriszékre, tömlöcbe sem csukatta, hanem előhozatta a vajdával, s az atyafiaival jó sort veretett rá: azzal megelégedett. Holmi malaclopásért szót sem tett; mintha észre sem venné.

Mikszáth Kálmán: A beszélő köntös (részlet)

... Bejött a kis kormos, rongyokban, mezítláb, kócosan, meglegeltette nagy szemeit a kincseken, szája nyitva maradt, és a nyitott szájából mint fényes keleti gyöngyök, fehérlettek ki a fogai. (Az a vén mamlasz észre sem vette.)

Egész gyermek volt még, nyúlánk bár, – de erőteljes. Sokáig settenkedett, habozott, míg végre megszólított a hajdút

– Hát nekem szabad-e?

Gyuri bácsi nagyot fújt előbb, majd méltatlankodva mordult rá:

– Minek a béka lábára patkó, Eredj a pokolba!

Mintha mindenik szó egy felhő lett volna, s a leány arcára, homlokára ereszkednék, olyan szomorú lett. Még ezt a vadon nőtt mókust is megbabonázta a pipere. Elfordult, könnyezett, és a könnyeket a könyökével törölgette.

Szerencse – vagy tán nem szerencse –, éppen bent volt a főbíró és megfigyelte bánatát. kezével megérintette a vállát. Ijedten rezzent fel.

– Válassz a ruhák közül, öltözz fel!

Habozva nézett fel rá.

– Az nem engedi (Pintyőre mutatott a megrándított félvállal.)

– De ha én engedem, a város főbírája.

Ránézett a könnyein keresztül nevetve.

– Te parancsolsz itt? Igazán?

– Pintyő – szólta a főbíró mosolyogva –, vigye be a kis leány után a legszebb ruhát. Lássuk, mit lehet belőle csinálni.

Meg is láthatták egy negyedóra múlva. Mikor kilépett az öltöző szobájából kimosakodva, felöltözve, a csodálkozás moraja hangzott.

Álom játéka-e vagy élőlény? Olyan volt, mint egy va-

kító szépségű királyleány. A cseresznyeszin selyempruszlik tündér idomokat engedett sejtetni, a rokolya kecsesen kigyózott le a bokáig. Ajka túltett pirosságával a rubintos násfáján, kondor fekete varkocsa addig szaladt rajta lefelé, míg csak valamit talált belőle.

– Kinek a lánya vagy? – kérde a főbíró elragadtatva.

– Az öreg Bürüé, aki a „Nyalka halásznál” szokott muzsikálni. (A „Nyalka halász” hírhedett csárda volt a Tiszaparti tanyák között.)

– Mi a neved?

– Cinna.

– Velünk jössz Budára?

Vállat vont egykedvűen.

– Akkor tied marad a ruha.

– Megyek.

Juhász Júlia: Találkoztam boldoguló cigányokkal is (részlet)

A beszélgetésben Orsós Jakab, cigány író, fafaragó szólal meg.

„... egy napon azt mondta a tanító: – Te, Jóska, két hete figyellek titeket, ti nem esztek semmit. – Hát itt nem, tanító úr, csak este. Otthon. – És napközben nem is szeretnétek enni? – Dehogynem szeretnénk. De mennyire hogy szeretnénk!

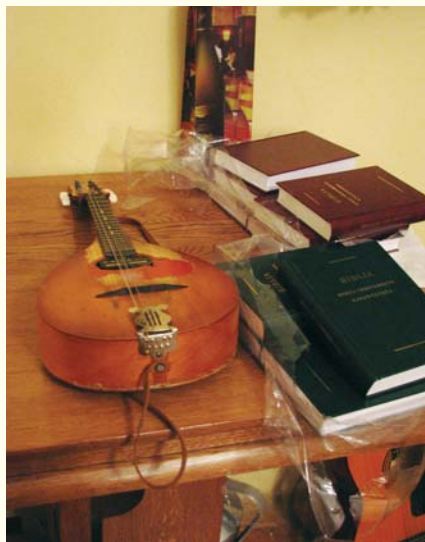
Erre a tanító úr, tudod, mit csinált? Rábízta a gyerekeket, képzeld el, a vigyázóra, végigjárta a falut, és minden gyereknek szerzett két családot. Egyik nap az egyiknél voltunk vendégek délben, másik nap a másiknál. Amíg csak abba az iskolába jártunk. Több mint öt éven át!

Nekem egy sváb és egy zsidó család jutott. A Hirschle-

réknek volt egy fiuk is, a Pityu, az – képzeld el! – a napokban felhívott telefonon. hallotta, hogy élek – biztosan a tévében látott –, s kíváncsi volt rá, hogy mi van velem. majdnem hetven év után! (...)

Ebédre mentünk. De nem ám a macska táljából adtak enni, hiszen a mester – a tanító – kérte meg őket, akit nagyon tiszteltek – volt is miért! –, hanem a diófa asztalhoz ültettek. Az asztal gyönyörű, illatos szóttessel volt leterítve, ott gőzölgött a tejszóttel, meg a jó diós meg mákos mácsi, érted? Úgy éreztem, egy csodás tündérvilágba csöppentem bele. Leültettek, megmutatták, hogyan kell a levesből merni, hogyan kell szelni a kenyeret, kést meg villát hogyan kell használni. Mindent megmutattak. De olyan tapintattal, hogy nem éreztem egy percig sem szégyenkezést. (...) ott, azokban a tiszta lakásokban, azoknak az ételeknek az illatából, azokból az emberekből sugárzó emberségből kialakult bennem egy olyan szép iránti igény, ami az egész életemen végigkísért. Amíg ott étkeztünk velük az asztalnál, az a két család valamit mondott nekünk. Valami biztatást. Valami nyugtatást, hogy ne érezzük másoknál kisebbnek magunkat. Valami olyan erőt adtak nekünk, épp abban a korban, amikor a gyermekek fogékonyak. Őt évig voltunk vendégek a gazdáknál, de aztán elhagyta a törzsünk azt a helyet. (...) Az élet ugyanúgy folyt, ahogyan régen. De mi, harmincan, már nem voltunk ugyanazok.”

CIGÁNY NÉPMESÉK

A lyukasztó eredete

Régen a cigányok vasmunkából éltek. Főnt tanyáztak a hegyen, fújtatták a tüzet, pengették az üllőt, kovácsoltak egész álló nap. Ahogy kalapálás közben a vajda letekintett a völgybe, azt látta, hogy emberek vonulnak a hegy felé, retentő lármával és ordítózással és közelednek fenyegetően.

Futott rögtön és elhíresztelte a többieknek:

– Jaj, cigányok, jönnek a bírák, s bizony ők mindig az ítéletet hordozzák!

És egyenként felkérdezte a tábor minden lakóját, lopott-e valamit, verekedett-e, követett-e el olyan bűnt, amiért ellenük indulhat a törvény, de senki nem emlékezett, hogy vétkezett volna.

– Ha jönnek, majd ideérnek – mondta végül a vajda. – Ami ki van reánk mérve, azt úgyis viselnünk kell!

Amikor a menet megállt mellettük, megnyugodtak, mert nem őket bántották. A felbőszült sokaság egy férfit ostromozott, akinek kereszt volt a vállán. A cigányok nem is sejtették, hogy az a férfi a Szent Isten fia, abban azonban bizonyosak voltak, hogy utolsó útjára kísérte a tömeg, és hogy ki akarják végezni. Ám mielőtt fölfeszítették volna, az ítéző személyek még egyszer tanácsot ültek, s egy rövid időre a poroszlók magára hagyták a halálraszántat.

Akkor a vajda odament hozzá és kérdezte tőle:

– Hej, testvérem, hát te meg mit csináltál? Nagy bűnödöt követhettél el, ha ilyen csúf halálnak adnak!

Felelte erre Jézus:

– Hej, öreg cigány, nemsokára megtudod majd, ki vagyok és megtudod azt is, mi volt az a bűn, amiért kereszt-halált kell hálnom!

És az öreg cigány akkor megpillantott a kereszt mellett négy vasszöget. Fölvette az egyiket, s kíváncsian vizsgálgatni kezdte.

– Jaj, de jó lenne ez nekem üstházat lyukasztani! – azt mondja magában. Azzal fogta és elrejtette. Töprenkedett, hogy a többit is ellopja, mert jól el tudta volna cserélni más holmikra a cigányokkal, de végül nem merete megtenni. és az összegúzsolt Szent Istenfiú csak nézte őt és belelátott a gondolataiba.

És így szólt:

– Tudd meg hát, hogy én vagyok az égi Isten gyermeke, a szentséges Jézus, aki a világ bűneiért piros vérét adja majd!

Amikor ezt a vajda meghallotta, levetette magát a földre és csúszkálni kezdett körülötte a porban, úgy könyörgött:

– Ne haragudj reám, Istenem, amiért tolvajkodásra vetemedtem a színed előtt! Nem tudtam, hogy a mennyország küldötte vagy! Jóvá teszem a cselekedetemet!

És akarta volna a kereszt mellé visszahelyezni a vasszöveget, de a Szent Istenfiú azt mondta:

– Maradjon csak nálad az a szög, te öreg cigány! Könnyebb lesz a halálom is, ha csak három szöveget vernek a testembe, a te sorsodra pedig szerencsét hoz majd. Nagy segítség lesz a munkádban, meglátod!

És a Szent Istent csak három szöggel feszítették föl a keresztre.

A cigány pedig lement a hegyről és dolgozni kezdett.

A Szent Jézus igazat beszélt, mert a vasszöggel nagyon könnyen tudta kilyukasztani az üstházat. Meglátták a többiek is, milyen új szerszámmal munkálkodik és azután mindegyikük olyat kovácsolt magának.

Azóta ismerik a lyukasztót.

(Sztójka Aranka, sz. Kalocsa 1913; gyűjtötte Bari Károly)

Az elrejtett kincs

Az a fa még most is megvan az uszódi határban. Valamikor oda telepedtek le a cigányok az alá a fa alá, mert nagy lobja volt és nagy árnyékot vetett. A karavánok ott álltak meg a lovaskocsijaikkal, ott tanyáztak, ott főztek, ott ettek. Napközben a cigányasszonyok elmentek kenyér után, járták a falut, szerencsét mondtak a népeknek, a cigány férfiak meg a táborban maradtak a lovak mellett. Amikor a nők hazakerkeztek a batyukkal, akkor kezdtek el főzni, mindenki azt, amit a házaknál kapott.

Eljött az este, tűzköré ültek a cigányok. Együtt ültek, beszélgettek, szót váltottak erről is, arról is. Egyszer csak a fa tövénél kilobbant a földből egy hatalmas zöld láng. Hirtelesen, rettentő erővel csapott föl az ég felé, aztán mintha visszaszívta volna a mélység, eltűnt. Amikor másodszor is feltört a láng, apám azt mondta a többieknek:

– Cigányok, dobjatok oda egy fehér lepedőt, mert azon a helyen elrejtett aranypénznek kell lennie!

Fogtak is egy lepedőt és reá terítették a fűre, ahol a ragyogó tűz megjelentkezett. Vártak úgy tizenöt percig, aztán elkezdtek ott ásni. Nem sok földet kellett elmozdítaniuk, hamar megtalálták a kincses ládát. Az egyik férfi megragadta a láda fülét, emelte volna kifelé, de a másik cigány gyengébb volt, alig bírta tartani a súlyt és elkáromkodta magát. A láda abban a pillanatban visszaesett a gödörbe és lesüllyedt. Eltűnt. Csak egy nagy csörrenést lehetett hallani, valahol lent a mélyben, de akkorát, hogy megremegett a föld a talpuk alatt.

A cigányok meg egymást szidták:

– Azért veszett el a sok, drága aranypénz, mert te nem jól fogtad a ládát!

– Te vagy a hibás, nem én! Ne akard reám akasztani a hibát! És káromkodtak veszett módra.

A tűzláng nem lobbant ki a földből többé, de a halomba hányt rögek tetején nemsokára egy piros ruhás kicsi ördög jelent meg. Bizony mondom, ördög volt és piros öltözetet viselt: piros csizmát, piros nadrágot, piros kabátot, piros sipkát, és pirosak voltak a szarvai is! Ő volt a kincs őrzője, és állt némán a fa tövében, nézte a cigányokat.

Azok meg úgy megijedtek, hogy rögtön befogták a lovakat a szekerekbe és elhajtottak onnan. Egész éjjel mentek, nem álltak meg, csak a hetedik faluban. Félték, hogy betegek lesznek a gyermekek, mert ilyenkor az szokott következni: ahol ördög jelenik meg, ott nagy betegség történik, ha nem védekeznek ellene.

Így voltak, ahogy elsoroltam. Az a fa még most is megvan, pedig hány éve már ennek!...

(Sztójka Aranka, sz. Kalocsa 1913; gyűjtötte Bari Károly)

A fekete ember lovai

Volt egy pásztor. Egyszer az egyik tehén elkószált a csordától, s a pásztorember utána indult az erdőbe, hogy megkeresse és visszahajtsa a csatangoló jószágot. Ahogy ment, mendegélt, beleesett egy kiszáradt kútba. Nem tudta, mitévő legyen, mert arrafelé a tájék teljesen elhagyatott volt, senki sem halotta volna meg, ha segítségért kiáltozik. Kezdte magát hozzászoktatni a halál gondolatához.

Leszállt reá az este, leszállt az éjszaka is, s ahogy szegény, szerencsétlen pásztor didergett ott a sötétben, egyszer csak azt vette észre, hogy tüzesen világító szemek merednek reá a kútmély másik oldaláról. Moccanni sem mert ezután, ösz-

zehúzódva kuporgott egész éjjel, így nyomta el az álom. Amikor reggel fölébredt, látta, hogy rajta kívül még két hatalmas kígyó van a kútban, azoknak a szemei izzottak éjszaka. Félelem borította el a szívét, de a kígyók nem bántották.

És volt a kútmély közepén egy kődarab, amelyhez a pikelyes csúszóállatok napjában többször odatekergőztek és kinyújtották a fullánkjukat és megnyalták. És a kő egyik oldala az éhség ellen volt, a másik meg a szomjúság ellen. A harmadik napon szóval szólították a kígyók, hogy menjen oda ő is a kőhöz és cselekedjen hozzájuk hasonlóan. és odament ő is és megnyalta a követ és nem érzett azután éhséget és szomjúságot. A pásztorember két évig lakott a kígyókkal a kiszáradt, mély kútban.

Hét év elmúltával az egyik kígyó váratlanul fölemelkedett a levegőbe, s repülni kezdett fölfelé, mintha vonzaná valami. Hozzáfogott készülődni a másik kígyó is, mert követnie kellett a társát, de mielőtt elindult volna, karikába göndörítette a farkát, azzal jelezte a pászornak, hogy kapaszkodjon bele. A pásztor bele is csimpaszkodott és a kígyó kivitte őt a kútból.

Odafönt egy fekete ruhás ember várta őket, kezében egy nagy könyv volt, azzal olvasta ki a pászort és a kígyókat a mélyből. Mihelyst fölérkeztek, a fekete ruhás ember a két kígyónak kötőféket vágott a fejébe, s mind a kettő lóvá változott. Kikötötte őket egy fához.

Akkor érthetetlen nyelven olvasni kezdett a könyvből, és ahogy olvasta a lapokat, a pásztor úgy emelkedett fölfelé a magasba, egészen a felhők közé. Onnan ismét visszaolvasta a földre és azt mondta a pászornak:

– Magát is megszabadítottam. Vigyázzon a lovaimra, mert nagyon elfáradtam!

Ezután a fekete ember elaludt. A két ló igen forgatta a fejét

a pásztor felé, a mozdulataikkal valósággal hívogatták. A pásztor megsajnálta őket és levette róluk a kötőféket. Azok pedig rögtön visszaváltoztak kígyóvá. Akkor az egyik oda-csúszott a fekete ruhás emberhez, aki kiolvasta őket a kútból, és ahogy aludt, reá csapott a farkával, és az embernek a teste kettéválott, de nem folyt ki belőle vér. És a kígyók háromszor meghajtották a fejüket a Nap felé és visszamentek a kútba.

(Id. Jónás Istvánné, sz. Perces 1916; gyűjtötte Bari Károly)

Szent Péter és a lusta ember

Volt, hol nem volt, egy cigányasszony meg egy cigány. Egy mezőn feküdtek. Akkoriban még Szent Péter és a Szent Isten a földön járt. No, meg a Szent Isten meg Szent Péter. Látják a cigányt, amint egy ... (?) fekszik. Kérdi tőle a Szent Isten: „Öreg cigány! Ugyan mondd meg, merre találunk errefelé egy szép zöld fát, amelyik mellett egy nagy kereszt van?” Hát, az öreg cigány a lábával mutatta, tovább nem szólt semmit, heverészett.

Majd tovább megy, körülbelül két-három méterrel. Talál egy cigányasszonyt. Az asszony már talpon volt. Kérdi tőle a Szent Isten: „Ugyan mondd meg, kedves húgom, merre találunk errefelé szintén egy zöld fát, ahol egy kő, egy kőkereszt van?” „Gyere, Szent Isten, megmutatom neked!” És vele megy, kézen fogja, és megmutatja. Mikor elment, szólt Szent Péter és az Isten, megbeszéltek: „No, most már mi lesz ebből? Ez az ember nagyon lusta, mi lesz vele?”

„Hát én megmondom neked – szólt Szent Péter. – Ezekkel az lesz, hogy a lusta fogja eltartani az ügyeset.”

Hát azért van ma úgy a világon, mióta a világ teremtődött,

hogy van egy ügyes meg egy lusta ember. Vagy az asszony lusta, vagy a férfi. Két ügyes nem élhet együtt a világon.

(Vekerdi József: *Cigány nyelvjárási népmesék. I.*, Debrecen 1985, 207)

NÉPKÖLTÉSZEZET

Foly a patak sebesen,
Hegedűs a kedvesem;
Foly a patak, de lassan:
Él a babám urassan.

Karácson már közeleg,
Nincsen fánk, s nagy a hideg;
Koplaltunk már eleget,
Isten küldj fát, kenyeret!

Jó Isten, szép a világ,
Virágzik már minden ág,
Közeleg a meleg nyár,
Mert a húsvét itt van már !
Jó Istenem, térj be hozzám,
Kisöpörtem a kis kunyhóm
S tiszta abrosz asztalamon!

Ne tépd szét a virágot,
Nem hallod-e megszóllalt:
«Hadd éljek, míg zöld a berek!
Vagyok, mint te, cigánygyerek!»

Wislocki Henrik: *Erdélyi cigány népköltészet* (Budapest 1885) 42–43.

A szöveg az akkori helyesírást követi.

NÉPI IMÁDSÁGOK

Leszállt közénk a Szent Isten. Karácsonyi ének és jókívánság

Leszállt közénk a Szent Isten,
leszállt tizenkét papjával.
Dóme, dóme, nagy Úristen!

Borrá változott a víz is,
jaj, legények, szent az este,
Szent Istené, Szent Anyjái!

Isten Anyja kismamácska,
adjon nekünk sok szerencsét!
Dóme, dóme, nagy Úristen!

(Lakatos Gusztáv, sz. Kántorjánosi 1923; gyűjtötte Bari Károly)

Karácsonyi köszöntő

Szerencsés reggelt!
Legyetek boldogok, cigányok, ezen a szent napon!

Töltsétek el ezt a karácsonyt is
egészségesen és jókedvűen a családotokkal együtt!
Felejtsetek el a szegénységet,
és járjatok ezüstön és aranyon!
Segítsen benneteket a Szent Isten még jobb módba
és ne hulljon szét sohasem családotok!
Segítsen benneteket az Isten!
Legyünk szerencsések!

(Solymosi Ágoston, Csácsbozsók 1981; gyűjtötte Bari Károly)

Isten, ne felejts el minket. Könyörgés

Szentséges Isten, aki az égben vagy, legyen áldott a nevecskéd! Ó, szentséges Isten, add meg nekünk a mindennapra valót! Legyél áldott, Szent Istenkém, ne hagyj el minket, ne feledkezz meg rólunk! Adjál nekünk a tiédből, Szent Isten, mert neked van elég! Találj reánk, Istenem, védj meg minket a bajtól, védj meg a gonosztól! Aki tőlünk távol van és vágyik közénk, segíts neki, Istenkém, vezesd el hozzánk, indult el véle a házunk felé, csókolom a szent lábacskaídat! Adj békességet, Szent Isten, a gyermekeim között! Adj reájuk jó világot, reájuk is, családjaikra is! Legyenek benne minden jóban, segítsd őket, bocsásd meg a bűneiket, Istenkém! Bocsáss meg, Isten, mert mi is megbocsájtunk egymásnak! Csókolom a szent lábacskaídat, ne hagyj el minket! Isten, ne felejts el minket! Ámen.

(Mohácsi Sándorné, sz. 1902 Bedő; gyűjtötte Bari Károly)

Beás Ima

Úrasszonyom, segíts meg,
Szűz Mária, segíts meg minket,
Adj nekünk, Jóistenem, jót és egészséget,
Hogy ne legyünk rosszak,
Hogy ne legyen baj,
Szűz Mária, segíts minden szegényen,
Hogy ne legyen semmi bajunk,
Mindenkit jó vegyen körül,
A gyerekeknek legyen egészségük,
Szűz Mária, drága Szent,
Segíts mindenkinek,
Hogy Isten jót és egészséget
adjon, örömet és méltóságot,
Hogy ne legyünk betegek,
Szűz Mária, csókollak,
Segíts minket, Ámen.

(Kovalcsik Katalin – Konrád Imre – Ignác János: *Bátor emberek*. Pécs
2001, 59)

BEÁS KÖZMONDÁSOK

- Ha a férget követed, szemétdombra jutsz!
- Ahová a bort beviszik az ajtón, az ablakon távozik az ész!
- Nincs érthetőbb írás az emberi szemnél!
- Ne bánts az erdei állatokat, mert olyan üzötten élnek, mint a cigányok!

CIGÁNY ÍRÓK MŰVEIBŐL

Lakatos Menyhért: *Füstös képek* (részletek)

Még egy alig észrevehető sóhaj, aztán szeme Örök tekintétté meredt. Kőbarna arcára fagyott az idő, és a Cino Petro már csak emlék maradt. Sokáig tartó emlék, amelyről Cino Petro lánya az öreg Liza, hosszú éjszakákon át mesélt. Meséi azokat az emlékeket idézték vissza, amikor az időt nem hónapokkal, nem napokkal mérték, hanem virágzással vagy lombhullással. Apám felett, mondta, százegyszer hullott le a lomb.

Azok voltunk, akiknek a vérébe tüzet rakott az élet, sem a szelek, sem a telek, bármilyen mogorvák voltak, nem oltották ki lángját. Lizát kis, töpörödött asszonynak ismertem, aki csak a földön szeretett ülni. Állat felhúzott térdére tette, ha beszélt, szár nélküli pipáját állandóan tenyerében szorongatta. Tökéletesen megőrizte az elmúlt századokat. Idegen volt előtte ez a világ, a helyhez kötöttség rabságának érezte. Ahhoz már nagyon megöregedett, hogy beilleszkedjék, a tizenkét év, amit eltöltött nálunk, egy másodpercre sem tudta kikökkenteni előző életéből. Fázott a leforróbb nyári napokban is. Felső szoknyája palástszerűen fogta körül vállát, maga alá húzott lábakkal kucorgott, fáradhatatlanul szívta a füstöt. Télen sokszor a pitvarban aludt, nem tudta elviselni a putri füledt levegőjét. Ha apám megdorgálta érte, mert szégyellte, csak legyintett.

– Oda se nézz neki, fiam, hadd beszéljenek ezek a romungorók, ők megszokták a robiát (értsd: robotot), de én köhögök, nem tudnak tőlem aludni a gyerekek. Soha nem hallottuk, hogy egyszer is elköhögte volna magát.

...

Az öreg őszszakállú lassan levette sapkáját, kendőjét, előbb az egyik arcát, majd a másikat tartotta a tűz felé. Mindkét füle helyén seb tátongott, vízben úsztak a szemei, mint a fekete szőlőszemek. A többi is leoldozta a kendőjét, egynek sem volt füle. Zokogtak, nem tudtak beszélni a sírástól. A mi asszonyaink bocskorokat égettek, beszórták sebeiket hamuval. Az érkezettek csak nagy sokára tudták elmondani, mi történt velük.

– Sok katona vett körül bennünket – mondta az öreg –, mit tehattunk? A gyerekek, asszonyok miatt menekülésre nem gondolhattunk. A férfiakat egy csoportba verték, behajtották az erdőbe. A vezetőjük valamit beszélt, nem értettük. Mutatta, hogy levágja a fülünket, a gyerekeket, az asszonyokat megölik, minket meg elengednek.

– Akkor vette el az isten az eszünket. – Megpróbálta lenyelni könnyeit, a zokogástól csak a szája remegett.

– Úgy értettük, ha a fülünket le hagyjuk vágni, elmehe-tünk. De ha nem, megölik a gyerekeket, asszonyokat. Hát mit tehattunk? jajszó nélkül túrtuk. Véresen, szégyenkezve indultunk a tábor felé, még ott voltak a katonák, de a gyerekeink, asszonyaink és lovaink vérében térdig gázoltunk. Egy élőlényt sem hagytak meg, csak minket, levágott füllel, hadd lássa mindenki, hogy így jár, aki odateszi a lábát. Amikor megláttuk a halottakat, fogainkkal estünk a katonáknak, sokat megöltek közülünk, de végül nekik kellett elmenekülniük. Ezek itt katonalovak, de mit érünk velük, bár ne élnénk mi sem.

...

Vidám, derűs arccal fogtuk körül a tíz főből álló katonacsoportot. Akkor fogott el bennünket némi szorongás, amikor

a szakaszvezetőjük kihirdette, hogy a tegnapi kiválogatás szerint poggászainkkal együtt sorakozzunk fel. Még a névsor ismertetése előtt felhívta a figyelmünket, hogy ezután már csak parancs lesz és teljesítés. A kettőnek mindég összhangban kell lennie, különben, mint mondta, ő már megjárta Ukrajna földjét, és ott kigyógyult a szívbajból.

– Hála Istennek! – mondták a cigányok. A szakaszvezető végigmért bennünket, látta, hogy nem értjük, legyintett.

– Szóval hiány nélkül akarom a társaságot elvinni a rendeltetési helyre. Megértettük egymást?

– Áldja meg az Isten, vitéz úr, látszik magán, hogy jószívű. Lényegesen gyorsabban pergett minden, mint előző nap. Katonásan, szabályosan dolgoztak, nem bántottak, nem rugdaltak senkit, szétbontották a motyókat, kidobálták az edényeket, kacatokat, kutyakölyköket, és mire magunkhoz tértünk, már katonásan róttuk az utat az állomáshoz. Kissé szokatlanul hatott a kemény parancs szerinti élet, de a főjegyző szavaira gondolva, belenyugodtunk. Hadi világ van. Aztán meg a jófene sem tudja, mennyit változott minden, amióta elszakítottak bennünket a külvilágtól. Hónapok óta nem mehettünk be a faluba. Amit mi láttunk vagy hallottunk, attól igazán nem lettünk okosabbak, így aztán, amikor ránk csukták a frissen meszelt vagonok ajtaját, az a kis aggodalom is eloszlott, amit a katonák jelenléte okozott. Majd megszabadulunk tőlük, mint a csendőröktől. Dolgozunk, együnk, az a lényeg, aztán majd csak lesz valahogy. Az asszonyok zsörtölődtek az edényeik miatt, de a katonaviselt férfiak lecsillapították őket.

– Minek oda edény, ahol főznek? Vagy tik akartok lenni a szakácsnők,

– De miből esztek, ha lesz mit? – lázadtak fel egyszerre. Apám sajnálkozva ingatta a fejét, ő vitte közöttük a prí-

met. – Jól néznének ki a katonák, ha vinnék magukkal a kormos lábast! Kapunk egy-egy csajkát, és kész. Az a fontos, hogy adják tele.

– Akármennyit adnak – sóhajtozták az asszonyok megtérve –, de legalább nem űznek, zavarnak bennünket mindenfelől. Ki tudja, meddig bírtuk volna még a sok verést, a sok éhséget. Na de ránk tekintett a drága jó istenünk, nyalom a szent kegyes piros vérét! – húzták száraz melleikhez alvó porontyaikat hálálkodva.

A vonat zötyögése visszarántott mindenkit a boldog, reményteli ábrándok világába. Ismeretlen tájak suhantak el a vagonok szögesdróttal beszőtt ablakain túl, mosolygó tekintetünk beleragadt, a püfögő mozdony szikraesőjébe.

CIGÁNY KÖLTŐK VERSEI

Choli Daróczi József: Gödörszéli ház

Barna testek, sötét cseppek!
kormos égen, révült szemmel,
kormos égen, füstös holdon,
sírva, félve, káromkodva,
imádkozva, könyörögve:
révült szemek napot lesnek.
Ó, gödörszéli ház.

Csonka lelkek, görnyedt testek,
mintha volna, úgy keresnek.
éjhomályban, éji lesen,
út porában, útkereszten
Ó, gödörszéli ház.

Rongyainkat tűzre hányva,
menekülőt visszarántva,
lucskos arccal álmodt mászva,
pipafüstre figurázva,
hajnalunkat úgy vigyázva,
Ó, gödörszéli ház.

Kovács József Hontalan: Ima

Áldott legyen a neved,
és megmaradjon
a mi nemzetségünk is,
miképp a gyűlölettől
Betlehem megóvta a kisdédet,
azonképp szabadíts
meg bennünket a megaláztatásoktól,
és egyszer se
vigyél minket a kísértésbe,
mert az orcánkat dicsérő
ajkak némaságba fulladhatnak
a hazugság kőtáblái előtt,
és mindig bocsáss meg
a törzseinket rágalmazó
önkéntes martalócoknak,
mint ahogyan nekünk
is mindennap
meg kell bocsátanunk
az ellenünk vétkezőknek,
és áldott legyen
Jézus szeplőtelen
anyjának neve,

mert megszülte a gyermeket,
és áldott legyen az ország is:
ahol a legenda
és ahol az ének megszülethetett!

Jónás Tamás: Anyu, utoljára

Ne lepődjön meg, anyám, hogy magázom.
Nem tudom, anyám-e még azon a másik világon.
Tudom, hogy mindent lezárni csak nagyon kevesen,
de azért gyötör, hogy nem tudtunk mindent mi sem.
Talán emlékszik rá, amikor tavaly megfogtam a kezét,
maga fázott, nyár volt, nekem meg nem ment a beszéd.
Féltem, hogy valami sutaságot mondok.
A halottak is ilyen szégyenlős bolondok?
A kezét, amikor megcsókoltam, féltem,
mert valami rémületet láttam utána a szemében.
Ha nem kezdett volna el akkor sírni, lehet,
hogy meg is szólalok, s ma kevésbé szenvedek.
Elegáns ez a hallgatás. Nevetséges a beszéd.
Tudja, nem tudom elfelejteni a fehér pulóverét.
Nem állt jól magán. Már szinte semmilyen ruhadarab.
Az arcát elfelejthetem, de az a pulóver megmarad.
Elnézést, anyám, hogy így el-elkalandozok.
Szégyenletes nekem, mint a halála, az ok.
Most már nem maga miatt mondom, de hát
engem még itthagytott küzdeni: szerettem magát.
S hogy Egy volt (akik olyan kevesen): anyám.
Még a magáé vagyok. És maga már nem az enyém.

Szécsi Magda: Félek

... Szükségem lenne rád most
Mert egyedül vagyok magammal
Fehér neonfénybe zárva
Kórházi ágy ölében anyátlanul
Pogány imát vacogva hozzád
Gyermekeidet forrástiszta szemmel
Szoptató Cigány Madonna...

Nagy Gusztáv: A cigány értelmiségnek

Zümmögünk, akár a méhek,
egymásba döfjük a mérget,
és aki szűrni mer, az nyer!
Minket az Isten ekképp ver!

Nagy Gusztáv: Nyiss Ajtót!

Nyiss ajtót, ha kopogok!
Ne félj a gyulladós múltamból:
megkaptam minden szérumot a sorstól,
hogy szóljak, lássak, eszméljek.
Nyiss ajtót, ha kopogok!
Már nem zokogok, mint hajdan,
Mária Terézia dűlőin,
mikor pengeélen dadogtam,
mert magunk üllőin
kalapálgatták meg halálunkat,
vagy ha nem,

metszették nyelvünket
 – nem volt édes –
 mint az arisztokrata kényes
 „Madzsarja”.
 Nyiss ajtót, kopogok!
 Van nyelvem, szemem, értelmem,
 Már nem szorongok
 itt a küszöbön
 Európaanya.

Farkas Oszkár: Láztalanul

Ledőlni a kifakult évek pamlagára,
 szádban a volt-szerelmek zamatával:
 látod: – ehhez nem volt közöd soha!
 Neked csak az volt édes, ami mostoha,
 sors, szerelem, másod kézből az ünnepi ruha.

Az első padban! A föléd hajló tanító néni
 mosolyával,
 valahogy így kellett volna kezdened!
 De te, flórharisnyádban a tábla előtt
 térdepeltél.

Így van jól. Csúszó-mászók közt
 táncos te nem lehetsz!

Elfogynak lassan a gyöngyszemek. A tenyéryn
 udvar,... befutják lassan borostyán levelek

Kovászatlan szavak a számban: utolsó vacsorám.

Kezem kulcsolva égőgyertyára,
 – mint csipő köré az első szerelem éjszakáján: –
 megáldozom.

Rostás-Farkas György: Hazám

ősi szenvedésektől
 csipkézett ország
 nékem a hazám
 Magyarország

Hétszáz év menekülés
 lábnyomát őrzi az emlékezet
 s megannyi sebesülés
 Jaját temettük itt el

Megtanultunk sírni magyarul
 e hon nekünk is otthonunk.

Rostás-Farkas György: A békesség zárandokai

Jöttünk
 földült éjszakák
 üszkös hamuján át
 cifra ruhában és még cifrább
 káromkodással
 bíztattuk magunkat
 idáig

jöttünk
 tengelyt-akasztó sárban
 s a vonító szelek
 törölték ki szemünkből
 a könnyeket
 amikor nem sír föl
 az újszülött

jöttünk
 véres-jajokon át
 hoztuk a dalok bánatát
 öleltünk és öltünk
 jöttünk
 büszke öntudattal
 mert volt királyunk
 és törvényünk
 és voltak olyan bölcs
 öreg emberek
 akik a tekintetből
 olvasni tudtak
 és megfejtették
 az arcrezzenés
 titkos jeleit,
 és volt hallásuk
 a hamis beszéd
 megítélésében

jöttünk
 lovak sörényébe kapaszkodva
 paripás-jókedvvel
 s immáron megérkeztünk
 néhány évszázadnyi

késéssel
 tele van a talpunk
 tövisekkel
 de a lelkünk kész
 röpülni
 ha kinyitjátok
 a szabadság ablakát

ne kerítsétek
 be álmainkat
 vágyaink elé ne húzzatok
 falakat
 mert mi vagyunk
 barátaink
 az utolsó szabad nomádok
 az úton-lét
 olyan nekünk
 mint egy soha véget nem érő
 kirándulás
 mi látni akarjuk
 hogy mi van a hegyen túl
 mert évszázadok óta
 keressük azt a tájat
 ahol reményeink szerint
 még szabadon lehet élni
 mert mi is olyanok
 vagyunk mint a vadlovak
 büszke
 és szabadságra született
 fajta
 egy soha véget nem érő
 bolyongás

nagy követei vagyunk
 lázas útkeresők
 öntörvényű
 igazság-szeretők

vannak közöttünk
 sajátos hangú költők
 tűnődő-merengők
 jövő-féltők
 akik olykor eléneklik
 a másság himnuszát
 és ösvényeket
 kutatva
 meglegelni a lélektől-lélekig
 vezető utat
 amelynek metszőpontjában
 a szívek
 indulata lobog
 hevesen ver
 a társadalom pulzusa
 mert sok itt
 a szemfényvesztő
 hazardőr
 aki saját szakállára
 méri
 a romák vérnyomását
 csalásra önámításra
 tanítja népét
 s az indián-nyár
 jövőben bízik
 amely lerázott
 gyümölcsöt ad

ne higgyetek
 a hamis prófétáknak
 mert ígéreteik
 olcsó hulladék
 rozsdá-rágtá
 moly-ette
 emlékek kacatját
 kifényesítették
 de belül
 a rothadást
 ki állítja meg

szemfényvesztő
 kutakból iszunk
 csalafinta roma-öntudatot
 s a társadalom peremén
 keressük
 elgurult álmainkat
 míg egyesek
 zsonglőrködve labdázna
 a lehetőségekkel
 s a jólét zsírja
 fénylik arcukon
 kiáltunk
 mielőtt megfojtának
 bennünket a liánok
 egy közös
 nagy ordítás
 talán fölébreszti majd
 a kómába zuhant
 akaratot
 s újra erőre kap

a pulzus
s a szívünkben pumpálja
az újraébredés
lehetőségét
és megnyitja szemünket
az emberibb élet lehetőségére

csak így szabad
újra ébredni
eszméket és tüzeket
gyűjtani
csak úgy szabad
ha féltő szeretettel
el tudjuk oltani
a föllobbanó indulatokat
újra itt vagyunk
nomád romák
s esszük a lejárt
konzerveket
s a huzatos aluljárókban
kántálva
zoknit árulunk
elpusztíthatatlanok
vagyunk
mint a sivatag fiai
mert tudjuk
hogyan kell
vizet fakasztani
ismerjük
a túlélés törvényét
a menekülések ösvényét
nem lehet lefogni

az élni-akarás
szempilláját
sem az úszni tudó
karját
nehéz lefogni
az ösztönök dühét
ne rúgkapálj
ha elkap az örvény
lazítsd el magad
testvér
az ész
az amely átsegít
e huszadik századi
katasztrófákon
s a partra vet
egy arra tartó hullám
ahol megleled
a békességet mert
a korallzátonyok őrzik
a szigetedet
amelyet te teremtettél
a képzelet vásznára
festette fantáziád
ama honfoglaló pillanatot
amelyet oly sokszor
megálmodtál
hogymár szinte valóság

nyisd
tágra a szemedet
s leld meg
az erő forrását

amely benned buzog
 meg akarja itatni
 a lelkedet
 hogy friss szellemtől
 megáldva
 érezd
 ahogy a szeretet hullámai
 a szívednek csapódnak
 akkor meglásd
 hozzád jönnek majd
 a békesség zarándokai
 bölcsek és tanulatlanok
 fölemelik a fejüket
 és fölcsendül ajkukon
 a közösen írt himnusz

addigra mindannyian tudjuk
 hogy megérkeztünk
 magunk elé nézünk
 és hosszan emlékezünk
 amíg ki nem csordul
 a könnyünk.

Rostás-Farkas György: Szeressetek

Gyászszerű múltunk egére
 most csillagot festek dalolva
 a lázító idő elmúlt
 elsirattuk a fájó sebeket
 bolyongó árvaságunk
 a temetőbe hordtuk

átkot hordozó népem
 szólít egy ország
 egy csöppnyi fényt emelek homlokotokhoz
 verejtékező időből valót
 itt vagyok hát szeressetek
 a putrik világából menekültet.

Bari Károly: Azt hiszitek

Azt hiszitek, hogy csak én
 ácsorgok fényért és szeretetért
 a város kapuja előtt,
 én korbácsolom a ziháló szél
 hátát átkaimmal és üvöltöm az égis
 kivetettségem siralmait:
 tizenhat évem nem elég

arra, hogy befogadjatok,
 nem elég arra, hogy fejemről letépjétek
 a megaláztatás pókhálóit?

Sokan várjuk a kapukon kívül, hogy
 bizalmatok rézkrajcárjaival
 megajándékozzatok!

KÖSZÖNET

Szeretnék köszönetet mondani azért a sok hasznos tanácsért, korrekcióért és javaslatért amelyeket Szabóné Kármán Judittól, ennek a kis írásnak a lektorától kaptam. Ő nem csak romológus szakember, hanem olyan valaki, aki a cigány testvéreinket őszintén szereti, rengeteg időt tölt velük és közöttük, rengeteget tesz értük. Köszönöm azt a sok jó tanácsot, amit csak a szívével látó ember tud megfogalmazni.

Hálával tartozom Nagy Pálnak is, aki a cigányság magyarországi történetének legkiválóbb mai kutatója, ismerője. Művei és személyes tanácsai döntően befolyásolták ennek a kis könyvnek a tartalmát.

Köszönöm Dúl Géza atya sok tanácsát. Köszönöm neki azt a szemléletmódot, amellyel sokaknak irányt mutat a cigánypasztoráció terén, amellyel építi az egységet, a bizalom hídjait cigányok és nem cigányok között. Köszönöm Pintér Szabolcs sok segítségét és a könyv tördelőinek, Ujfalussy Évának és Bélának nagyszerű munkáját is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A cigányság történetéről számos könyv és cikk jelenik meg, ezeknek egy része azonban sok bizonytalan, vagy téves adatot és információt is tartalmaz. Igyekeztem a legmegbízhatóbb forrásokra támaszkodni. Elsősorban a következő műveket vettem alapul:

- BARI KÁROLY, *Az erdő anyja*. Cigány mesék, hagyományok (Budapest 1990).
- BÁRSONY JÁNOS – NARÓCZI ÁGNES (szerk.), *Pharrajimos. Romák sorsa a holocaust idején* (Budapest 2004).
- CHOLI DARÓCZI JÓZSEF, *Csontfehér pengék között* (Budapest 1991).
- CHOLI DARÓCZI JÓZSEF, *Isten homorú arcán* (Budapest 1990).
- Csikóink kényesek. Magyarországi cigány népköltészet* (Európa Könyvkiadó Budapest 1977).
- DÚPCSIK CSABA, *A magyarországi cigányság története* (Budapest 2009).
- FRASER, ANGUS, *A cigányok* (Budapest 2006).
- KOVÁCS JÓZSEF HONTALAN, *Csonttarló* (Pécs 2001).
- KOVÁCS JÓZSEF HONTALAN, *Ismeretlen cigány ének* (Ipari TOTÁL Kft. 1991).
- La Chiesa cattolica e gli Zingari*, szerk. H. Asséo és mások, Interface (Roma 2000).
- LAKATOS MENYHÉRT, *Füstös képek* (Budapest 2009).
- LIÉGEOIS, JEAN-PIERRE, *Romák Európában* (Budapest 2009).
- LIGETI GYÖRGY, *Cigány népismereti tankönyv* (Győr é. n.).
- NAGY GÚSZTÁV, *Szívbolygód körül* (Budapest 1997).
- NAGY PÁL, „Kicsinségemben elszakadtam”, *Educatio* (II/1999) 320–338.
- NAGY PÁL, *A magyarországi cigányok korai története (14–17. század)* (Pécs 2004).
- NAGY PÁL, *A magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában* (Kaposvár 1998).
- PRÓNAI CSABA (szerk.), *Cigány világok Európában* (Budapest 2006).
- RIBOLDI, M. – BERABONI, P., *Un vero kaló. El Pelé* (Pavia 1993).
- Romák Közép- és Kelet-Európában. A függőségi csapda elkerülése*, ENSZ (UNDP) jelentés (Pozsony 2002).
- SZÉCSI MAGDA, *Fekete fények* (Budapest 2001).
- Szöveggyűjtemény a Zádor Úti Általános Iskola tanulói számára* (Karcag 1997).
- VEKERDI JÓZSEF, *Cigány nyelvjárási népmesék* (Debrecen 1985).
- WLISLOCKI HENRIK, *Erdélyi cigány népköltészet* (Budapest 1885).

A magyarországi cigányság társadalmi felzárkózásának legfőbb útja a lelki építkezés, az oktatás és a munkahelyteremtés. Ezt a hármas célt szolgálja a Boldog Ceferino Alapítvány és a Ceferino Non Profit KFT. Az Alapítvány és a vele szorosan együttműködő KFT igyekszik a leszakadó térségekben tanodákat, roma kulturális központokat létrehozni, munkahelyeket teremteni, munkát közvetíteni és a cigánypasztorációt segíteni. Az alapítók Beer Miklós váci megyéspüspök, Székely János segédpüspök, Tarjányi Béla a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat elnöke, és Dúl Géza országos cigánypasztorációs referens. A kuratórium tagja többek között Madl Dalma asszony, Vecsei Miklós a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnöke és Pintér Szabolcs a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság egyházügyi referense. Kérjük, hogy amennyiben teheti, segítse adományával az alapítványunkat, cigány testvéreinket! Az Alapítvány számlaszáma:

